# TÜRK DEVLETLERİ TEŞKİLATI DEVLET BAŞKANLARI GAYRİ RESMİ ZİRVESİ VE KARABAĞ DEKLARASYONU

**Selenay Erva YALÇIN**

**Analist**

1992 yılında bir forum olarak doğan Türk Dili Konuşan Ülkeler Zirvesi, 2009 yılında Azerbaycan, Kırgızistan, Kazakistan ve Türkiye tarafından imzalanan Nahçıvan Anlaşması ile bir üst boyuta taşınmış; taraf devletler ortak geçmişlerine, kültür ve dillerine dayalı bu iş birliği mekanizmasını sağlamlaştırmak için çalışacaklarını belgelemişlerdir.[1] Nahçıvan Anlaşmasının imzalandığı günden bugüne örgüt, bünyesine Özbekistanı katmış, iş birliği alanlarını oldukça genişletmiş ve efektif bir uluslararası kuruluş haline gelmiştir. Günümüzde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Macaristan, Türkmenistan ve Ekonomik İş Birliği Teşkilatının ise gözlemci olarak bulunduğu Türk Devletleri Teşkilatı (TDT), üye devletlerin yalnızca siyasi ve ekonomik alanlarda değil; yargı, enerji, ulaştırma, eğitim, sosyal politikalar, tarım, sağlık gibi alanlarda da iş birliğini sağlayarak ve öteki uluslararası kuruluşlarla da iletişim kurarak kapsamını oldukça genişletmiştir.[2]

İsminin Türk Dili Konuşan Ülkeler İş Birliği Konseyinden Türk Devletleri Teşkilatına evrildiği 2021 tarihli sekizinci zirvede alınan önemli bir karar Türk Dünyası 2040 Vizyonudur. Bu vizyon, zirve bildirisinde Türk devletlerinin ortak çıkarlarının bulunduğu muhtelif alanlarda geleceğe dönük iş birliğine rehberlik edecek stratejik bir belge[3] olarak tanımlanmıştır. Böylece üye devletlerin uzun vadeli planlar yaptıklarını ve Teşkilatın da uzun vadede uluslararası alanda yerini sağlamlaştıracak ve üye devletler için birçok yeni fırsatı doğurabilecek potansiyele eriştiğini görmek mümkündür.

Yakın zamanda, 6 Temmuz 2024 tarihinde Karabağın Türk dünyası için Cumhurbaşkanı Aliyevin tabiriyle sembol sayılan[4] Şuşa şehrinde Türk Devletleri Teşkilatı Devlet Başkanları Gayri Resmî Zirvesi düzenlenmiştir. Türkiyenin Cumhurbaşkanı yardımcısı düzeyinde katıldığı zirveye diğer üye devletler Özbekistan, Kırgızistan, Kazakistanın ve gözlemci devletler KKTC, Macaristan ve Türkmenistanın devlet başkanları katılım göstermiştir. Zirvede bahsi geçen konu başlıklarından bahsetmekte fayda vardır.

Bölgesel çalışmalar ve Türk devletlerinin iş birliği alanlarında istikrarlı bir ilerlemeye vurgu yapılan açıklamalarda TDTnin dünyada hatırı sayılır bir güç haline geldiği belirtilmiştir. Türk devletleri için günümüzde başat bir konuma yükselen TDTnin; yalnızca üye ve gözlemci devletler için değil, dünyadaki Türk nüfusu için de çalışmalarına devam edeceğinin üstünde durulmuştur. Dünyadaki ulaşım yollarının, kaynak ve hammadde

arayışlarının, güç dengelerinin hızla değişmekte olması; bu hususlar bakımından vazgeçilmez bir nitelik teşkil eden Türk coğrafyasının önemi ve dolayısıyla bu coğrafyadaki Türk devletlerinin iş birliğinin de mümkün olduğunca sağlamlaştırılmasının gerekliliği de konuşulan konulardandır. Bu hususta Orta Koridor ve Çin-Kırgızistan-Özbekistan demiryolu projelerinin de üstünde durulmuş, lojistik ve ekonomik olarak coğrafyaya ve Türk dünyasına sağlayacağı katkılar tartışılmıştır.[5] Ayrıca bahsetmek gerekir ki Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin, Türk dünyasının ayrılmaz bir parçası olduğu da defaatle belirtilmiştir. [6]

Zirvede son olarak Karabağ Deklarasyonu imzalanmıştır. Deklarasyonda Orta Koridorun Doğu ve Batıyı bağlayacak bir proje olduğu ve üye devletlerin de kendi aralarındaki bağlantısını artıracağı kaleme alınmıştır. Üye devletlerin gümrük ve kargo alanlarında kolaylaştırmalara gitmesinin ve teknolojinin de katkısıyla ticari hacminin artacağı belirtilmiştir. İklim değişikliğine ve dünyada yarattığı tahribatın önüne geçilmesi yönünde de karar birliğine varılmıştır. Enerji alanında büyük bir potansiyel taşıyan üye devletlerin bu potansiyellerinin TDT ve hatta dünya için etkili bir şekilde kullanımının kolaylaştırılması için gerekli adımların atılacağı da kararlaştırılmıştır. Son olarak üye devletler, Gazzedeki mevcut durumla ilgili derin endişelerini ifade etmiş ve acil ateşkes çağrısında bulunmuşlardır.[7]

Sonuç itibariyle 6 Temmuz 2024te yapılan Türk Devletleri Teşkilatı Devlet Başkanları Gayri Resmî Zirvesi üye devletlerin iş birliği alanlarını sağlamlaştırmış, devlet başkanlarının ve katılımcı devletlerin görüşmeleri sayesinde birçok konuda fikir birliğine varılmıştır. Fikir birliğine varılan konularda harekete geçileceğine dair taahhütler verilmiş ve bu taahhütler de Karabağ Deklarasyonu ile bir metne bağlanmıştır. Türk coğrafyasındaki devletler için bir alternatif olmanın ötesinde, gün geçtikçe güçlenen Türk Devletleri Teşkilatının, yalnızca bölge için değil dünya için de önem arz eden bir uluslararası kuruluş olma yolunda ilerlediğini belirtmek mümkündür.

[1] Gülperi GÜNGÖR, Bölgesel İşbirliğinde Öne Çıkan Bir Aktör: Türk Devletleri Teşkilatı, Avrasya Dünyası, Nisan 2022, https://avim.org.tr/public/images/uploads/files/gulperi(1).pdf.

[2] Türk Devletleri Teşkilatı İş Birliği Alanları, Erişim Tarihi: 21 Temmuz 2024, https://www.turkicstates.org/tr/isbirligi-alanlari.

[3] Türk Devletleri Teşkilatı Sekizinci Zirve Bildirisi, 12 Kasım 2021, https://www.turkicstates.org/assets/pdf/temel_belgeler/8-zirve-bildirisi-15-tr.pdf.

[4] Ruslan Rehimov, Türk Devletleri Teşkilatı devlet başkanları Karabağ'ın sembol şehri Şuşa'da toplanacak., Anadolu Ajansı, Erişim Tarihi: 5 Temmuz 2024, https://www.aa.com.tr/tr/dunya/turk-devletleri-teskilati-devlet-baskanlari-karabagin-sembol-sehri-susada-toplanacak/3266783.

[5] Cumhurbaşkanı Yardımcısı Yılmaz, TDT Devlet Başkanları Gayriresmi Zirvesi'nde konuştu, TRT Avaz, Erişim Tarihi:6 Temmuz 2024, https://www.trtavaz.com.tr/haber/tur/avrasyadan/cumhurbaskani-yardimcisi-yilmaz-tdt-devlet-baskanlari-gayriresmi-zirvesinde-ko/6689344d801fa1821b0f7481.

[6] Harun KUTBE, Cumhurbaşkanı Yardımcısı Yılmaz, KKTC Cumhurbaşkanı Tatar ile Şuşada bir araya geldi, Anadolu Ajansı, Erişim Tarihi: 6 Temmuz 2024, https://www.aa.com.tr/tr/politika/cumhurbaskani-yardimcisi-yilmaz-kktc-cumhurbaskani-tatar-ile-susada-bir-araya-geldi/3267698.

[7] Muhammet Tarhan, TDT Devlet Başkanları Gayriresmi Zirvesi'nin ardından Karabağ Deklarasyonu yayımlandı, Anadolu Ajansı, Erişim Tarihi: 7 Temmuz 2024, https://www.aa.com.tr/tr/dunya/tdt-devlet-baskanlari-gayriresmi-zirvesinin-ardindan-karabag-deklarasyonu-yayimlandi/3268204.

Yazar Hakkında :

Selenay Erva YALÇIN, 2020 yılında başladığı Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesinden 2024 yılında mezun oldu. 2023 yılının Aralık ayında Avrasya İncelemeleri Merkezinin (AVİM) uygulamalı eğitim programını tamamladı. Ocak 2024 □□□ AVİM □□□ misafir araştırmacı olarak çalışmaya başlayan Yalçın, Mart 2025 itibariyle analist olarak görevine devam etmektedir. Halihazırda Hacettepe Üniversitesi Kamu Hukukunda yüksek lisansına devam eden Yalçın, AVİM □□□ soykırım hukuku ve Türk-Ermeni ilişkileri alanında çalışmalar yapmaktadır.

Atıfta bulunmak için: YALÇIN, Selenay Erva. 2026. "TÜRK DEVLETLERİ TEŞKİLATI DEVLET BAŞKANLARI GAYRİ RESMİ ZİRVESİ VE KARABAĞ DEKLARASYONU." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2024 / 31. Temmuz 22. Erişim Ekim 30, 2026. https://avim.org.tr/public/tr/Yorum/TURK-DEVLETLERI-TESKILATI-DEVLET-BASKANLIGI-GAYRI-RESMI-ZIRVESI-VE-KARABAG-DEKLARASYONU

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
**Tel**: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
**E-Posta**: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

*© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır*